

VIDENSCENTER PÅ ÆLDREOMRÅDET 25. APRIL 2005

Videnscenter på Ældreområdet udgiver som noget nyt et elektronisk nyhedsbrev kaldet ForskningsNyt på Ældreområdet. Nyhedsbrevet udkommer hver måned, og redaktør er cand.psych. Eva Bonde Nielsen.

Man kan tilmelde sig det elektroniske nyhedsbrev på mail-adressen: forskninglist-on@aeldreviden.dk

Videnscenter på Ældreområdet (Elektronisk nyhedsbrev) ForskningsNyt på Ældreområdet Nr. 1, april 2005

Videnscenter på Ældreområdet udsender hermed et prøvenummer på et elektronisk nyhedsbrev, der omhandler nogle af de nyeste resultater fra den nationale og internationale ældreforskning. Det er tanken, at nyhedsbrevet skal dække ældreforskningen i bred forstand og det skal udkomme en gang om måneden. I dette prøvenummer er der udvalgt en rapport, der får særlig fokus. Den handler om selvmord blandt ældre mænd.

Indhold:

Forebyggelse af selvmord blandt ældre mænd

Mere dansk forskning om selvmord blandt ældre

Kan depression og ensomhed fremskynde døden hos ældre?

Forebyggelse af ensomhed og social isolation blandt ældre

Ældre Sagens Fremtidsstudie

Ældre etniske minoriteter på plejehjem – et litteraturstudie

Fortielse af medicin i mad og drikke på plejehjem

Gen hos mus viser ny mekanisme for forekomst af hjerteinfarkt hos mennesker

Ny medicin for Parkinsons sygdom

Kan behandling med vitamin D reducere faldulykker og frakturer hos ældre?

Forebyggelse af selvmord blandt ældre mænd

Ældre mennesker – og især ældre mænd - har den højeste selvmordsrate. Dette er, hvad en ny rapport slår fast. Mænd fyldt 75 år eller derover havde i 2000 en selvmordsrate på 52 selvmord pr. 100.000, mens hele den mandlige befolkning til sammenligning havde en selvmordsrate på 23 pr. 100.000.

Omkring 45 pct. af ældre mænd, der begår selvmord i Danmark har været indlagt på en somatisk afdeling i løbet af det sidste år inden

selvmordet. Undersøgelser viser, at somatisk sygdom medfører en højere selvmordsrisiko. Det drejer sig typisk om lidelser, der medfører varigt nedsat funktionsniveau og ukontrollable problemer, som for eksempel sansetab, cancer eller følgerne af blodpropper eller blødninger i hjernen. Oplevelsen af fysiske smerter har også vist sig at have en betydelig indflydelse på udviklingen af selvmordstanker og – handlinger. Flere undersøgelser peger på, at ældres smerteoplevelser hyppigt overses og derfor underbehandles. Tab af ægtefælle er en anden belastende situation, som især øger mænds selvmordsrisiko. Forfatterne omtaler en række undersøgelser, der har fundet, at depression er forbundet med forhøjet selvmordsrisiko. Disse har påvist, at flertallet af de ældre mennesker, der tager deres liv, har haft en depressiv lidelse. Hos ældre mennesker, der enten er indlagt på medicinske afdelinger eller bor i plejebolig, har man fundet en forekomst af depressive lidelser på helt op til 35 pct. af de undersøgte. Forfatterne omtaler også studier, der viser, at oplevelsen af håbløshed ser ud til at være en bedre prædikator for fremtidige selvmordshandlinger end graden af depression.

Forfatterne understreger, at identifikation og afhjælpning af kriser er væsentligt, inden de når et niveau, hvor de forekommer den ældre mand umulige at løse.

Rapporten giver en oversigt over centrale indsatsområder til forebyggelse af ældres selvmord, med særligt fokus på ældre mænd. Den er resultatet af de løbende erfaringsudvekslinger, der finder sted i Forskergruppen Ældre og Selvmord. Anbefalingerne udspringer således af erfaringer fra forebyggelses- og forskningsprojekter, som specifikt har været rettet mod ældre menneskers selvmord, og af årelange erfaringer fra engagementer i ældres levevilkår, sundhed og trivsel gennem klinisk praksis og frivilligt arbejde. Rapporten, som er trykt hos Center for Registerforskning, kan hentes på Forskergruppens hjemmeside www.geronet.dk og Elene Fleischers hjemmeside www.elene.dk.

Forskergruppen Ældre & Selvmord blev etableret i 2001 og er et åbent forum, hvor alle med faglig interesse for ældre og selvmord er velkommen til at deltage. Forskergruppen holder typisk fire til seks møder om året, hvor nye og igangværende projekter præsenteres og diskuteres.

I forbindelse med udgivelsen af rapporten oprettede forskergruppen en hjemmeside. www.selvmordsforskning.dk <<http://www.selvmordsforskning.dk/>>. På denne kan man hente flere rapporter om selvmordsforebyggelse og ældres selvmord, ligesom man kan finde en oversigt over litteratur om problemstillingen og relevante links.

I hælene på denne rapport er netop udkommet de nye tal fra Sundhedsstyrelsens dødsårsagsregister for 2001. Disse viser, at 75+ årige mænds selvmordsrate er steget. Raten er på 59 selvmord pr. 100.000, mens selvmordsraten for hele den mandlige befolkning er 22. Dødsårsagsregistret for 2002 forventer Sundhedsstyrelsen at offentliggøre i januar 2006.

*Referencer: "Forebyggelse af ældre mænds selvmord. Indsatsområder og anbefalinger". Jan-Henrik Winsløw, Annette Erlangsen, Elene Fleisher. Forkergruppen Ældre og Selvmord, 2005.
Nye tal fra Sundhedsstyrelsen. Årgang 9. Nr. 5, marts 2005.*

Mere dansk forskning om selvmord blandt ældre

Velux Fondene har i 2004 bevilliget Annette Erlangsen midler til et postdoc-studie, hvis formål er at undersøge om nye antidepressive midler har en forebyggende virkning på tendensen hos de ældste ældre til at tage deres eget liv. Det undersøges også om bestemte stressfyldte hændelser, for eksempel svær somatisk sygdom, tab af partner og flytning til plejehjem har en indflydelse på risikoen for ældres selvmord. Projektet løber indtil 2006.

Kilde: www.veluxfonden.dk <<http://www.veluxfonden.dk/>>

Kan depression og ensomhed fremskynde døden hos ældre?

Den første prospektive undersøgelse om sammenhængen mellem depression, ensomhed og død blandt de ældste ældre hjemmeboende er gennemført i Holland. Undersøgelsen – kaldet Leiden 85-plus studiet – fandt, at hverken depression alene eller ensomhed alene har en signifikant indflydelse på meget gamle menneskers dødelighed. Det har derimod en kombination af depression og ensomhed. Dødelighedsrisikoen er her 2.1 gange så høj. I undersøgelsen indgår alle Leidens borgere, der er født mellem 1912 til 1914. Data til undersøgelsen er indsamlet fra 1997 til 1999. Borgerne blev inddraget i undersøgelsen på deres 85-års fødselsdag. Hver borger er interviewet enkeltvis én gang om året. Interviewet omfattede den 15-items Geriatrike Depressionsskala (Geriatric Depression Scale) for at måle depression og ensomhedsskalaen (Loneliness Scale) for at måle opfattet ensomhed. Sidstnævnte skala er specifikt udviklet til brug blandt ældre. Borgerne gennemgik også en Minimental State Examination (MMSE). Alene borgere med en MMSE score på over 18 blev inkluderet for ikke at reducere de andre skalaers validitet og reliabilitet. 476 borgere gennemførte skalaerne. Heraf døde 147 under follow-up studiet.

Forskerne peger på, at der er stærke indikationer for, at depression kan fremskynde døden hos ældre, for eksempel gennem selvmord. Men samtidig mener de, at sammenhængen mellem de ældste ældres depression og dødelighed er unik. Depression blandt disse aldersgrupper påvirker ikke på samme måde deres helbred og dødelighed, da de ældste ældre er overlevende. Depression er derfor ikke grund nok til at forklare dødelighedsrisikoen for denne aldersgruppe. Depression blandt de ældste ældre er ofte forbundet med ensomhedsfølelse, og det er kombinationen af disse to faktorer og deres indflydelse på dødelighedsrisiko blandt de ældste ældre, som denne undersøgelse for første gang har sat fokus på.

Konklusionen på undersøgelsen er, at de ældste ældres depression alene er forbundet med forhøjet dødelighedsrisiko, hvis de samtidig føler sig ensomme. Forskerne mener, at denne kombination kan resultere i motivationel reduktion og opgiveness og dermed øget dødelighedsrisiko.

Et resultat, der stemmer godt overens med, hvad de danske selvmordsforskere omtalte, nemlig at den bedste prædikator for ældre mænds selvmord er oplevelsen af håbløshed. Se den omtalte rapport her på siden under: Ældre mænds selvmord kan forebygges.

Reference: Is Depression in Old Age Fatal Only When People Feel Lonely?. Max L. Stek, Davis J. Vinkers, Jacobijn Gussekloo, Aartjan T.F. Beekman, Roos C. van der Mast, Rudi G.J. Westendorp. Læs artiklen i: American J Psychiatry 162:178-180, January 2005.

Forebyggelse af ensomhed og social isolation blandt ældre

Engelske forskere har foretaget en systematisk søgning på litteratur, med henblik på at bestemme effektiviteten af sundhedsfremmende interventioner målrettet socialt isolerede og ensomme ældre. Kvantitative resultater af undersøgelser på alle forekommende sprog fra 1970 til 2002 er inkluderet. Der blev identificeret 30 undersøgelser. Heraf blev 17 kategoriseret som gruppeinterventioner, ti som en til en persons intervention, tre som offentlig intervention i specifikke situationer (udskrivning fra hospital, medicinsk intervention i forhold til ældre med hørenedsættelse), og en som kommunal netværksudvikling. Hovedparten af undersøgelserne var fra USA og Canada. Design, metoder og kvalitet af undersøgelserne var varierende. Ni ud af de ti effektive interventioner var gruppe aktiviteter, hvor der var uddannelsesmæssige eller støttende input. Seks ud af otte ineffektive interventioner var en til en persons interventioner, der indeholdt social støtte, råd, information eller vurdering af sundhedstiltag. Litteraturstudiet konkluderer, at gruppeinterventioner med uddannelsesmæssige og sociale aktiviteter, der er

målrettet specifikke grupper kan afhjælpe social isolation og ensomhed blandt ældre mennesker. Effektiviteten af hjemmebesøg og besøgsvenner forbliver uklar.

Reference: Preventing social isolation and loneliness among older people: a systematic review of health promotion interventions. Mima Cattan, Martin White, John Bond, Leamouth Alison. Læs artiklen i: Ageing & Society 25, 2005, 41-67.

Ældre Sagens Fremtidsstudie

Den 4. rapport i Ældre Sagens Fremtidsstudier sætter fokus på sociale netværk blandt generationerne fra 45-79 år. Den tegner et billede af disse generationers forhold til familie, venner og naboer, og ser på hvilke forventninger og ønsker der er til den offentlige service på ældreområdet. Et andet tema i rapporten er ensomhedsfølelse.

Rapporten viser, at de fleste ældre har et tæt socialt netværk. Familie, venner og naboer er vigtige personer i netværket. 95 pct. af alle deltagere i undersøgelsen har ydet hjælp enten til et familiemedlem, venner eller naboer inden for det seneste år. Blandt de 75-79 årige er andelen 86,7 pct. Hovedparten af de yngre generationer regner med at yde hjælp til deres forældre og svigerforældre i fremtiden. Hovedparten forventer at hjælpe med praktiske opgaver, mens et mindretal forventer at yde hjælp til personlig pleje. Når behovet for hjælp opstår foretrækker flertallet den kommunale hjemmehjælp, selvom hovedparten mener, at det skal være valgfrit om hjælpen skal være kommunal eller privat. Cirka 80 pct. er af den opfattelse, at der er mange ensomme ældre i Danmark. Jo tættere man selv kommer på alderdommen, desto mindre tilbøjelig er man til at tro, at der er mange ensomme. Det er dog alene mellem seks og 13 pct. af en generation, der i denne undersøgelse, svarer, at de selv føler sig ensomme nu og da.

Kilde: Ældre Sagens Fremtidsstudie. Rapport 4: Sociale Netværk, 2004. George W. Leeson. Se også omtale af rapporten på: www.aeldresagen.dk <<http://www.aeldresagen.dk/>>

Ældre etniske minoriteter på plejehjem – et litteraturstudie

Engelske forskere har lavet en systematisk søgning på litteratur, der omhandler ældre etniske minoriteter på plejehjem. Den fundne litteratur om emnet, klassificerer de i to nøgleområder. Det ene område indbefatter emner, der er berørt i den internationale litteratur. Disse inkluderer faktorer, der relaterer sig til adgangsmuligheder, ligestilling, personaleproblemer, tilfredshed med omsorg og selve

beslutningen om indflytningen. Det andet område fokuserer på emner, der viser sig i den engelske litteratur. Disse fokuserer især på barrierer i forhold til omsorgsydelser til ældre etniske minoriteter, tab af uafhængighed og anerkendelsen af kulturelle behov.

Litteraturoversigten indikerer, at der fortsat er problemer med at sikre, at ældre etniske minoriteter får en høj kvalitet af omsorg på plejehjem. Den understreger også fravær af undersøgelser, der fokuserer på etniske ældre plejehjemsbeboeres egne opfattelser af den omsorg, de modtager samt deres opfattelser af beslutninger omkring indflytning.

Reference: Minority ethnic elders in care homes: a review of the literature. Freda Mold, Joanne M. Fitzpatrick and Julia D. Roberts. Læs artiklen i: Age and Ageing 2005 34(2): 107-113.

Deltag også i debattmødet om etniske ældre den 12. maj, 2005, som Videnscenter på Ældreområdet arrangerer. Flere oplysninger på www.aeldreviden.dk <<http://www.aeldreviden.dk/>>

Fortielse af medicin i mad og drikke på plejehjem

En norsk undersøgelse har set nærmere på praksis omkring hemmeligholdelse af medicin i mad og drikke på plejehjem. Det er en tværseksundersøgelse og data er indsamlet ved hjælp af strukturerede interview. Samplet består af professionelle omsorgsgivere for 1.362 beboere i 160 almindelige plejehjem og 564 beboere i 90 specielle enheder for mennesker med demens. Plejehjemmene og demensenhederne dækker alle fem sundhedsregioner i Norge. Undersøgelsen viser, at 11 pct. af beboere i almindelige plejehjem og 17 pct. af beboere i demensenheder får medicin blandet i deres mad eller drikkelse mindst én gang hver syvende dag. I 95 pct. af tilfældene blev medicinen rutinemæssigt blandet i mad- eller drikkevarer. Denne praksis var dokumenteret i beboernes journaler i 40 pct. (96/241) af tilfældene. Den skjulte administration af medicin var oftere dokumenteret, når det var lægen, der tog beslutning om at blande medicin i mad eller drikke (57 pct.; 27/47). De beboere, der fik medicinen skjult fik oftere antiepileptica, antipsychotica og anxiolytica sammenlignet med beboere, som fik deres medicin åbenlyst. Konklusionerne fra undersøgelsen er, at den skjulte administration af medicin er almindelig på norske plejehjem. Rutinen for sådan praksis er vilkårlig og praksis er ringe dokumenteret i beboernes journaler.

Reference: Concealment of drugs in food and beverages in nursing homes cross sectional study. Kirkevold Ø, Engedal K. Læs artiklen i: BMJ. 2005 January 1; 330(7481):20.

Gen hos mus viser ny mekanisme for forekomst af hjerteinfarkt hos mennesker

Hos mus er der identificeret et gen, der i forskellige varianter giver en større eller mindre risiko for at udvikle åreforkalkning. Tilsvarende gen hos mennesker har vist sig at spille en rolle for forekomsten af hjerteinfarkt. Forskere ved Karolinska Institutet i Sverige har i samarbejde med Jackson Laboratory i USA, AstraZeneca og en japansk forskergruppe indgående studeret et område på kromosom 1, der viser sig at have betydning for forekomsten af åreforkalkning. Det er genet *Tnfs4*, der er identificeret som det afgørende, da mus med forandringer i netop dette gen havde mindre åreforkalkning, mens mus, hvor genet var ekstra aktivt, udviste mere åreforkalkning. Genet koder for et protein kaldet OX40L, som er indblandet i aktiveringen af immunologiske T-celler, der har betydning for åreforkalkning og flere kroniske betændelsessygdomme. I to patientmaterialer viste det sig, at en vis variant af det menneskelige tilsvarende samme gen var mere almindelig hos mennesker, der har haft et hjerteinfarkt end hos mennesker uden. De nye fund stimulerer til fortsat at studere dette proteins betydning for hjerteinfarkt. Fundet er også et eksempel på, at en forudsætningsløs genetisk strategi, der udgår fra en musemodel, kan bidrage til øget forståelse af almindelige folkesygdomme. Håbet er, at det kan byde på nye vinkler til medicinsk behandling af åreforkalkning og dermed mindske risikoen for hjerteinfarkt.

Reference: Positional identification of TNFSF4, encoding OX40 ligand, as a gene that influence atherosclerosis susceptibility. Wang X, Ria M, Kelmenson PM, Eriksson P, Higgins DC, Samnegård A, Petros C, Rollins J, Bennet AM, Wiman B, De Fairw U, Wennberg C, Olsson PG, Ishii N, Sugamura K, Hamsten A, Forsman-Semb K, Lagercrantz J, Paigen B. Læs artiklen i: Nature Genetics Online, 6. marts, 2005.

Ny medicin for Parkinsons sygdom

Et tillægspræparat til levodopa, kaldet rasagiline kan reducere handicap blandt patienter med fremskreden Parkinson syge. De fleste mennesker, der har Parkinson udvikler ofte bevægelsesbaseret handicaps. Der er udviklet mange præparater, der bruges i tillæg til standardbehandlingen med levodopa. Hovedparten af disse har kun vist delvise forbedringer. I en ny undersøgelse på Universitetshospitalet, Toulouse, Frankrig, har forskere set på et nyt præparat, rasagiline, og et andet præparat kaldet entacapone. En gruppe på 687 patienter modtog enten et af disse præparater eller placebo sammen med levodopa. Fundene tyder på, at rasagiline er en sikker, effektiv og simpel behandling for Parkinsons sygdom, når den anvendes sammen med levodopa.

Kilde: Rasagiline as an adjunct to levodopa in patients with Parkinson's disease and motor fluctuations (LARGO, Lasting effect in Adjunct therapy with Rasagiline Given One Daily, study): a randomized, double-blind, parallel-group trial. Læs artiklen i: Lancet 2005; 365: 947-54.

Kan behandling med vitamin D reducere faldulykker og frakturer hos ældre?

En undersøgelse viser, at mere end en tredjedel af personer 65+ årige falder hvert år. Hovedrisikoen er muskelsvaghed, der kan være forbundet med mangel på vitamin D. Blandt ældre er mangel på vitamin D almindeligt, da hudens kapacitet til at optage provitamin calcidiol (25-hydroxycholecalciferol) falder med alderen. Alvorlig mangel på vitamin D er blevet identificeret som et vigtigt helbredsproblem og er almindelig blandt ældre, der grundet forskellige svækkelser er bundet til deres bolig, blandt plejehjemsbeboere og blandt ældre på langtidsafdelinger. Konklusionen på studiet er, at mindst 800IU (International Units) D-vitamin dagligt er nødvendigt for at have en effekt på ældres fald.

D-vitamin er også vigtig for knoglernes sundhed og for immunforsvaret. De betydeligste kilder til D-vitamin er, sild, laks, makrel og solen.

Kilde: Recent developments in vitamin D deficiency and muscle weakness among elderly people. Geoff Venning. Læs artiklen i: British Medical Journal, 2005; 330:524-526 (5 March).

Da dette er et prøvenummer, modtager vi meget gerne positive såvel som negative kommentarer. Disse kan sendes til redaktøren på nedenstående e-mail adresse.

Vi modtager gerne relevant materiale til brug for ForskningsNyt.

Du er velkommen til frit at bruge og kopiere ForskningsNyt. Husk dog at kreditere Videnscenter på Ældreområdet og primærkilderne, der er anført under den enkelte omtale af artikel eller rapport.

Du må også gerne opfordre andre til at tilmelde sig ForskningsNyt.

Tilmelding: forskninglist-on@aeldreviden.dk

Framelding: forskninglist-off@aeldreviden.dk

Redaktør

Eva Bonde Nielsen

Videnscenter på Ældreområdet

e-mail: bonde@aeldreviden.dk

Videnscenter på Ældreområdet er en uafhængig og selvejende institution, hvis primære formål er at indsamle, bearbejde og formidle uvildig viden om forskning, forsøg og udvikling på ældreområdet. Centret arbejder for de ældres ligestilling, ligebehandling og ligeværd samt for at styrke de ældres muligheder for aktivitet, deltagelse, synlighed og indflydelse i samfundet - og samtidig forebygge negative konsekvenser af sygdom, svækkelse og isolation

----- End of Forwarded Message